

Kitabu cha Danieli - Nambari Hamsini na Sita

Kufumbua Fumbo la Ufunuo 17: Unabii wa Mwisho wa Kahaba Mkuu na Mnyama

Jeff Pippenger
2024-01-20

Uwakilishi wa mwisho wa falme za unabii wa Biblia unapatikana katika Ufunuo sura ya kumi na saba. Katika sura hiyo, katika aya ya tatu, Yohana anapelekwa "jangwani", ili malaika amwonyeshe Yohana hukumu ya "mkahaba mkuu" wa unabii, anayeketi juu ya "maji mengi" na aliyezini na "wafalme wa dunia."

Kisha akaja mmoja wa wale malaika saba waliokuwa na zile bakuli saba, akanena nami, akaniambia, Njoo hapa; nitakuonyesha hukumu ya yule kahaba mkuu aketiye juu ya maji mengi; ambaye wafalme wa dunia wamefanya uzinzi pamoja naye, na wakazi wa dunia wameleweshwa kwa mvinyo wa uasherati wake. Basi akanichukua katika roho mpaka nyikani; nami nikamwona mwanamke ameketi juu ya mnyama wa rangi nyekundu iliyokolea, aliyejaa majina ya kufuru, mwenye vichwa saba na pembe kumi. Ufunuo 17:1-3.

Kwa maneno ya Yohana mwenyewe, "jangwa" linawakilisha miaka elfu moja na mia mbili na sitini ya utawala wa kipapa kuanzia mwaka 538, hadi wakati wa mwisho mwaka 1798.

Na yule mwanamke akakimbilia jangwani, ambako ana mahali palipotayarishwa na Mungu, ili wakamlishe huko siku elfu moja mia mbili na sitini. ... Na yule mwanamke akapewa mabawa mawili ya tai mkubwa, ili aruke kwenda jangwani, mahali pake, ambako analishwa muda, na nyakati, na nusu wakati, mbali na uso wa yule nyoka. Ufunuo 12:6, 14.

Katika roho, Yohana alipelekwa katika miaka elfu moja mia mbili na sitini ya utawala wa kipapa. Miaka hiyo ilikuwa imewakilishwa kwa mfano na miaka mitatu na nusu ya ukame katika historia ya Yezebeli, Ahabu na Eliya. Miaka hiyo ilitarajiwa kuendelea hadi upapa ulipopata jeraha la mauti mnamo 1798, kwa kuwa hilo lilikuwa 'limeamuliwa' litokee mwishoni mwa ghadhabu ya kwanza, ambayo ilikuwa mwisho wa vita vilivyoletwa juu ya patakatifu na jeshi kupitia nguvu mbili za maangamizi za upagani na upapa. Mambo haya yote yameelezwa katika makala za hivi karibuni.

“Kahaba mkuu,” ni kahaba wa Tiro wa Isaya, ambaye alipaswa kusahauliwa kwa muda wa miaka sabini ya kiishara, ambayo ilikuwa “siku za mfalme mmoja.” Historia ya Marekani ni historia ya miaka sabini ya kiishara, ambayo ilikuwa imewakilishwa kwa mfano na miaka sabini ya utekwa wakati wa utawala wa Babeli, ufalme wa kwanza wa unabii wa Biblia. Katika historia hiyo kahaba mkuu wa Tiro alipaswa kusahauliwa. Mwisho wa historia hiyo alipaswa kukumbukwa na kwa mara nyingine kujitokeza na kuimba nyimbo zake, hivyo kufanya uzinzi na wafalme wa dunia. Yohana alipelekwa kiroho katika historia ya utawala wa kipapa ili aone hukumu ya mamlaka ya kipapa. Hukumu ya binti wa kuhani aliyefanya uzinzi ilikuwa kwamba achomwe moto.

Na binti yeyote wa kuhani, akijitia unajisi kwa kufanya ukahaba, anamwaibisha baba yake; atateketezwa kwa moto. Walawi 21:9.

Katika maono ya hukumu ya yule kahaba mkuu yaliyotolewa kwa Yohana na mmoja wa wale malaika waliomimina mojawapo ya mapigo saba ya mwisho, ilionyeshwa kwamba aliteketezwa kwa moto.

Na zile pembe kumi ulizoziona juu ya yule mnyama, hao watamchukia yule kahaba, watamharibu na kumwacha uchi; nao watakula nyama yake, nao watamtekeza kwa moto. Ufunuo 17:16.

Maji ambayo kahaba mkuu ameketi juu yake ni watu wa ulimwengu, ambao wataletwa chini ya mamlaka yake wakati Marekani itakapoudanganya ulimwengu mzima ili umwabudu mnyama, ambaye pia ndiye yule kahaba mkuu. Kisha Marekani inakuwa mfalme mkuu miongoni mwa wale wafalme kumi wanaowakilishwa katika unabii wa Ufunuo kumi na saba, na katika mfano huu Marekani inawakilisha mfalme wa kwanza kufanya uzinzi na yule kahaba, ingawa atatekeleza tendo hilo pamoja na wafalme wote watakaofuata.

Mfalme wa kwanza kati ya wafalme wengi anawakilishwa na Ahabu, ambaye alimuoa yule kahaba mkuu, anayewakilishwa kama Yezebeli katika kanisa la Thiatira. Hukumu ya Yezebeli (kahaba mkuu) inatekelezwa na wale wafalme kumi, ambao watalazimishwa kuingia katika muungano wa kanisa na serikali kwa nguvu ya Marekani. Wafalme hao watakubali kuruhusu Upapa utawale ulimwengu (kukaa juu ya maji), licha ya chuki yao kwa yule kahaba.

Na zile pembe kumi ulizoziona ni wafalme kumi, ambao bado hawajapokea ufalme; bali watapokea mamlaka kama wafalme kwa saa moja pamoja na yule mnyama. Hawa wana nia moja, nao watampa yule mnyama mamlaka yao na nguvu zao. Hawa watafanya vita na Mwanakondoo, na Mwanakondoo atawashinda; kwa kuwa yeye ni Bwana wa mabwana, na Mfalme wa wafalme; na wale walio pamoja naye ni walioitwa, na wateule, na waaminifu. Akasema nami, Maji yale uliyoyaona, ambapo yule kahaba ameketi, ni watu, na makutano, na mataifa, na lugha. Na zile pembe kumi ulizoziona juu ya yule mnyama, hizo zitamchukia yule kahaba, zitamfanya kuwa ukiwa na uchi, zitamla mwili wake, na kumtekeza kwa moto. Kwa maana Mungu ameweka mioyoni mwao kuyatimiza mapenzi yake, na kukubaliana, na kuutoa ufalme wao kwa yule mnyama, hata maneno ya Mungu yatimie. Na yule mwanamke uliyemwona ni mji ule mkubwa, unaotawala juu ya wafalme wa dunia. Ufunuo 17:12-18.

Hao "wafalme kumi" (Umoja wa Mataifa), kwa kweli wanauchukia upapa, lakini wanalazimishwa na hali kuukabidhi ufalme wao wa muda mfupi kwa mamlaka ya kipapa katika tumaini la bure la kuokoa dunia kutokana na majanga yake yanayoongezeka. Watakapogundua udanganyifu wake, wanakuwa vyombo vya kumuunguza kwa moto katika kutimiza sheria iliyo katika Mambo ya Walawi.

Hao "wafalme kumi" "wanapigana vita na Mwanakondoo" kupitia mateso wanayoyaleta juu ya watu wa Mungu wa siku za mwisho.

Mbona mataifa wanafanya ghasia, na watu wanawaza ubatili? Wafalme wa nchi wanajipanga, na wakuu wanashauriana pamoja, juu ya Bwana na juu ya mtiwa mafuta wake, wakisema, Tuvunje vifungo vyao, na tutupe mbali kamba zao kutoka kwetu. Aketiye mbinguni atacheka; Bwana atawadhahi. Ndipo atanena nao katika hasira yake, na kuwafadhaisha katika ghadhabu yake kali. Zaburi 2:1-5.

Mateso yanayotekelezwa na wafalme wa dunia kwa ajili ya upapa, yalifanywa pia dhidi ya Kristo msalabani.

Wewe uliyesema kwa kinywa cha mtumishi wako Daudi, “Kwa nini mataifa walikasirika, na watu wakawaza mambo ya ubatili? Wafalme wa dunia walisimama, na wakuu wakakusanyika pamoja dhidi ya Bwana, na dhidi ya Kristo wake.” Kwa maana kweli kumpinga mtumishi wako mtakatifu Yesu, uliyemtia mafuta, Herode na Pontio Pilato, pamoja na Mataifa na watu wa Israeli, walikusanyika pamoja, ili kutenda yote ambayo mkono wako na shauri lako liliazimia tangu zamani yafanyike. Matendo 4:25-28.

“Wafalme wa dunia” waliosimama dhidi ya Kristo wakati wa kusulubiwa kwake wanawakilisha “wafalme kumi” wa Ufunuo kumi na saba wanaofanya vita tena na Mwanakondoo kwa kuwatesa watu wake. Pale msalabani, wafalme hao walikuwa “mkusanyiko wa waovu” ambao “walimzingira” Kristo, nao hufanya hivyo tena kwa watu wake wa siku za mwisho.

Maana mbwa wamenizunguka; mkutano wa waovu umenizingira; wametoboa mikono yangu na miguu yangu. Naweza kuhesabu mifupa yangu yote; wananitazama na kunikodolea macho. Wanagawanya mavazi yangu kati yao, na vazi langu wanalitupia kura. Zaburi 22:16-18.

Wafalme kumi, wanaoleta hukumu juu ya kahaba yule mkuu, wanamtekeza kwa moto, kwa maana yeye ni kahaba adaiye kuwa binti wa kuhani. Wafalme hao pia wanaonyeshwa kama "mbwa," na wale wafalme kumi hawatamtekeza tu kahaba mkuu kwa moto, bali "watakula nyama yake." Kifo cha Yezebeli kilisababishwa alipotupwa kutoka ukutani na akapasuka ardhini, kisha mbwa wakaja wakala nyama yake.

Na Yehu alipofika Yezreeli, Yezebeli akapata habari; akajipaka wanja usoni, akapamba kichwa chake, akatazama dirishani. Na Yehu alipoingia langoni, akasema, Je, Zimri aliyeya bwana wake alipata amani? Naye akainua uso wake kuelekea dirishani, akasema, Ni nani aliye upande wangu? ni nani? Wakamtazama kutoka dirishani matowashi wawili au watatu. Akasema, Mtupeni chini. Basi wakamtupa chini; na damu yake ikanyunyizwa ukutani na juu ya farasi; naye akamkanyaga chini. Alipoingia ndani, akala na kunywa, akasema, Nendeni, mwangalieni sasa mwanamke huyu aliyelaaniwa, mkamzike; maana ni binti wa mfalme. Wakaenda kumzika; lakini hawakukuta chochote chake ila fuvu la kichwa chake, na miguu yake, na vitanga vya mikono yake. Basi wakarudi, wakamwambia. Akasema, Hili ndilo neno la Bwana, alilolinena kwa mtumishi wake Eliya Mtishbi, akisema, Katika eneo la Yezreeli mbwa watakula mwili wa Yezebeli; na mzoga wa Yezebeli utakuwa kama mavi juu ya uso wa shamba katika eneo la Yezreeli, hata wasiweze kusema, Huyu ni Yezebeli. 2 Wafalme 9:30-37.

Wafalme kumi, ambao ni Umoja wa Mataifa, na mfalme wao mkuu akiwa Marekani, wataleta hukumu juu ya upapa kwa kumchoma moto na kula nyama yake. Hiyo hukumu ndiyo malaika

alikuja kumwonyesha Yohana, na ili kufanya hivyo alimchukua Yohana katika historia ya jangwani, lakini si katika wakati wowote wa kiholela katika historia ya jangwani, bali mwishoni kabisa mwa kipindi hicho. Ni dhahiri kwamba Yohana aliwekwa mwishoni mwa miaka elfu moja mia mbili na sitini, maana alipoona yule mwanamke alikuwa tayari amelewa kwa damu ya wateswa na alikuwa tayari ametambuliwa kama mama wa makahaba.

Basi akanichukua katika Roho hata jangwani; nami nikamwona mwanamke ameketi juu ya mnyama wa rangi nyekundu iliyokolea, aliyejaa majina ya kukufuru, mwenye vichwa saba na pembe kumi. Na yule mwanamke alikuwa amevikwa nguo za rangi ya zambarau na nyekundu iliyokolea, na kupambwa kwa dhahabu na vito vya thamani na lulu, akiwa na kikombe cha dhahabu mkononi mwake kilichojaa machukizo na uchafu wa uasherati wake; na juu ya kipaji cha uso wake kulikuwa na jina lililoandikwa, SIRI, BABELI MKUU, MAMA WA MAKAHABA NA MACHUKIZO YA DUNIA. Nami nikamwona yule mwanamke amelewa kwa damu ya watakatifu, na kwa damu ya mashahidi wa Yesu; na nilipomwona, nikastaajabu sana. Ufunuo 17:3-6.

Kahaba wa Tiro, ambaye pia ndiye "kahaba mkuu" aliyeonyeshwa katika Ufunuo sura ya kumi na saba, angesahaulika hadi wakati ambapo angeimba tena nyimbo zake na kuzini na wafalme wa dunia.

Kamusi yoyote inayoheshimika iliyochapishwa kabla ya mwaka 1950 inatambua kwamba yule mwanamke aliyevalia mavazi mekundu katika Ufunuo sura ya kumi na saba ni ishara ya Kanisa Katoliki la Roma, lakini leo dunia inadhani kwamba Kanisa Katoliki ni kanisa la Kikristo. Dunia imesahau yeye ni nani kwa kweli.

Yohana alipomwona, mateso ya Zama za Giza yalikuwa yamefikia mwisho, kwa maana tayari alikuwa amelewa kwa damu ya watakatifu. Mambo ya asili yanaonyesha mambo ya kiroho, na mtu hulewa baada ya kunywa, si kabla.

Waprotestanti waliojitenga na Ukatoliki karne nyingi kabla ya 1798 walikuwa tayari wameanza safari yao ya kurejea katika ushirika wa Kikatoliki kufikia 1798, kwa kuwa alitambulika kama "MAMA WA MAKAHABA." Yohana alipomwona na kustaajabu, makanisa yaliyokuwa yamejitenga na ushirika wake hapo awali yalikuwa tayari yamerudi. Hivyo Yohana alipelekwa hadi 1798, wakati yule kahaba mkuu tayari alikuwa amewaua mamilioni ya Wakristo, na ambaye tayari alikuwa amezishawishi makanisa yaliyokuwa ya Kiprotestanti kukubali madai yake ya kifidhuli kuwa yeye ndiye kichwa cha makanisa, kama Justinian alivyomtambua mwaka 533.

Kutoka katika mtazamo wa kinabii wa mwaka 1798, malaika kisha akamwonyesha Yohana uwakilishi wa mwisho wa falme katika unabii wa Biblia.

Malaika akaniambia, Kwa nini umestaajabu? Nitakuambia siri ya yule mwanamke, na ya yule mnyama amchukuaye, mwenye vichwa saba na pembe kumi. Yule mnyama uliyemwona alikuwa, wala hayupo; naye atapanda kutoka katika shimo lisilo na mwisho, na ataingia katika uharibifu; na wakao juu ya nchi watastaajabu, ambao majina yao hayakuandikwa katika kitabu cha uzima tangu kuwekwa misingi ya dunia, watakapoona yule mnyama aliyekuwako, wala hayupo, lakini atakuwapo. Na hapa ndipo panapohitaji akili yenye hekima. Vichwa saba

ni milima saba, ambayo juu yake yule mwanamke anaketi. Tena kuna wafalme saba: watano wameanguka, na mmoja yupo, na mwingine hajaja bado; na atakapokuja, inampasa kudumu muda mfupi. Na yule mnyama aliyekuwako, wala hayupo, ndiye wa nane, naye ni wa hao saba, naye ataenda katika uharibifu. Na zile pembe kumi ulizoziona ni wafalme kumi, ambao bado hawajapokea ufalme; bali watapokea mamlaka kama wafalme kwa saa moja pamoja na yule mnyama. Ufunuo 17:7-12.

Mnyama ni ufalme katika unabii wa Biblia, kama inavyotambulika kwa urahisi katika sura ya saba na ya nane za Danieli, na fumbo ambalo malaika anamwasilishia Yohana ni fumbo la mnyama na mwanamke ampandaye juu ya mnyama huyo. Mwanamke juu ya mnyama huyo ni kahaba mkuu anayezini na wafalme wa dunia. Yeye ni Yezebeli na mume wake ni Ahabu.

Kwa sababu hiyo mtu atamwacha baba yake na mama yake, naye ataambatana na mkewe; nao watakuwa mwili mmoja. Mwanzo 2:24.

Mwanaume ni mwanaume na mwanamke ni mwanamke, lakini pamoja huwa mwili mmoja. Siri ya yule mnyama ni kwamba ni mchanganyiko wa kanisa na serikali, mchanganyiko wa mwanamke (kanisa) na mnyama (wafalme) ambao pamoja ni ufalme mmoja, unaoundwa na sehemu mbili. Utawala wa serikali na wa kanisa vikiunganishwa, na mwanamke akiwa ndiye anayedhibiti uhusiano, hiyo ndiyo "taswira ya mnyama." Yohana anaonyeshwa mwanamke akibebwa na yule mnyama, kwa maana yeye ndiye anayedhibiti uhusiano huo.

Na yule mwanamke uliyemwona ni mji ule mkubwa, unaotawala juu ya wafalme wa dunia. Ufunuo 17:18.

Kwa pamoja, mnyama na mwanamke wanawakilisha ufalme mmoja (mwili mmoja), lakini malaika anasisitiza uhusiano wa yule kahaba mkuu na wafalme wa dunia. "Yule mnyama ambaye" "alikuwako, wala hayupo", ambaye "atapanda kutoka kwenye shimo lisilo na mwisho, na aende kwenye maangamizi," na ambaye "wakaao juu ya nchi watastaajabu" wakimfuata, ni upapa wakati jeraha la mauti la yule kahaba mkuu litakaponywa. Yeye "alikuwa" ufalme wa tano wa unabii wa Biblia, lakini "iliamuliwa" kwamba angepokea jeraha la mauti mwaka 1798.

Wakati Yohana alipopelekwa kiroho hadi mwaka 1798, yeye 'hakuwa' mnyama, na 'hata hivyo' wakati jeraha lake la mauti litakaponywa mwishoni mwa miaka sabini ya mfano itakayomalizikia katika sheria ya Jumapili inayokuja hivi karibuni, yeye 'yupo' tena hai, akiimba nyimbo zake, akitenda uzinzi na kuu Wakristo.

Sura ya kumi na saba ndiyo wasilisho la mwisho la falme za unabii wa Biblia, na kwa hiyo ni lazima ikubaliane na kutajwa kwa kwanza kwa falme za unabii wa Biblia. Kutajwa kwa kwanza kwa falme hizo kunapatikana katika Danieli sura ya pili, na jambo hilo limewakilishwa kwenye chati zote mbili zilizokuwa utimilifu wa amri ya Habakuki ya kuandika maono na kuyafanya wazi juu ya vibao.

Wamileraiti walikuwa sahihi katika ufahamu wao kuhusu falme za Danieli katika unabii wa Biblia kama zinavyowakilishwa katika sura ya pili, ya saba na ya nane, lakini ufahamu wao haukukamilika. Vito vya Miller katika Danieli sura ya pili vinang'aa mara kumi zaidi katika siku za

mwisho, kwa kuwa vinatambuliwa kuwa vinabainisha rejea ya kwanza, si tu ya falme za unabii wa Biblia, bali pia ya rejea ya kwanza ya ufunuo kwamba wa nane ni wa wale saba. Yesu siku zote huonyesha mwisho wa jambo kwa kutumia mwanzo wa jambo hilo kama mfano.

Manabii wote wananena kuhusu siku za mwisho, na Yohana, katika Ufunuo kumi na saba, anautambua ufalme wa mwisho wa kidunia anapowasilisha "mnyama ambaye" "alikuwepo, na hayupo; naye atapanda kutoka katika shimo lisilo na mwisho, na ataingia katika maangamizi." Mnyama huyo anapanda kutoka katika "shimo lisilo na mwisho," ambalo ni ishara ya "dhihirisho jipya la nguvu za kishetani."

"Watakapokwisha [wanapomaliza] kutoa ushuhuda wao.' Kipindi ambacho mashahidi wawili walipaswa kutabiri wakiwa wamevaa mavazi ya gunia kilimalizika mwaka 1798. Walipokuwa wakikaribia mwisho wa kazi yao kwa maficho, vita vilipaswa kufanywa dhidi yao na nguvu iliyowakilishwa kama 'mnyama atokaye katika shimo lisilo na mwisho.' Katika mataifa mengi ya Ulaya, mamlaka zilizotawala Kanisani na Serikalini kwa karne nyingi zilikuwa zimedhibitiwa na Shetani, kupitia taasisi ya Upapa. Lakini hapa kunaonyeshwa dhihirisho jipya la nguvu za kishetani." *The Great Controversy*, 268.

Baadhi ya wanateolojia watahoji kwamba, kwa kuwa "mnyama atokaye katika shimo lisilo na mwisho" katika Ufunuo sura ya kumi na moja, ametambuliwa katika kifungu hicho kuwa ni ukanamungu wa Mapinduzi ya Kifaransa, basi usemi "shimo lisilo na mwisho" ni ishara ya ukanamungu. Lakini Uislamu ulipanda kutoka katika "shimo lisilo na mwisho" katika Ufunuo sura ya tisa, na Uislamu si ukanamungu. Shimo lisilo na mwisho linawakilisha udhihirisho wa kishetani.

Nilimwambia kwamba Bwana alikuwa amenionyesha katika maono kwamba mesmerism ilikuwa kutoka kwa Ibilisi, kutoka shimoni lisilo na mwisho, na kwamba hivi karibuni ingeenda huko, pamoja na wale wanaoendelea kuitumia. *Review and Herald*, 21 Julai 1851.

Jambo litokalo kwa "Shetani" ni jambo litokalo katika "shimo lisilo na mwisho." Katika Ufunuo kumi na saba, yule mnyama anayepanda kutoka katika shimo lisilo na mwisho ndiye nguvu iendayo kuangamia, na wale ambao majina yao hayajaandikwa katika kitabu watamstajabia na kumfuata. "Upotevu" maana yake ni adhabu ya milele, na katika Ufunuo umeonyeshwa kama "ziwa la moto," ambako ndiko mnyama hutupwa.

Na yule mnyama akakamatwa, na pamoja naye yule nabii wa uongo aliyefanya miujiza mbele yake, ambazo kwa hizo aliwadanganya wale waliopokea alama ya mnyama, na wale walioliabudu sanamu yake. Hawa wawili wakatupwa wakiwa hai ndani ya ziwa la moto linalowaka kwa kiberiti. Ufunuo 19:20.

Katika sura ya kumi na tatu, mnyama wa kwanza atokaye baharini, ambaye Dada White anamtambua moja kwa moja kuwa ni upapa, anabainishwa. Katika kifungu hicho dunia inamstajabia mnyama wa upapa.

Nikaona mojawapo ya vichwa vyake kana kwamba kilikuwa kimejeruhiwa hata kufa; na jeraha lake la mauti likaponywa; na dunia yote ikamfuata yule mnyama kwa kustaajabu. Ufunuo

13:13.

Mnyama wa Ufunuo sura ya kumi na saba ambaye “wale wakaa juu ya nchi wataamstaajabia” na kumfuata, ndiye udhihirisho wa mwisho wa nguvu za kishetani, utakaotokea wakati jeraha la mauti la upapa litakaponywa wakati wa sheria ya Jumapili inayokaribia. Kila sifa ya kinabii ya yule mwanamke na mnyama anayempanda katika sura ya kumi na saba, inaitambulisha kanisa la Roma, kama vile kamusi zilizochapishwa kabla ya 1950 zilivyobainisha.

Mnyama wa Ufunuo kumi na saba ni ishara ya muunganiko wa kanisa na serikali, yaani sanamu ya mnyama. Mnyama mwenye vichwa saba na pembe kumi ni ufalme unaoundwa na wale wafalme kumi (Umoja wa Mataifa), ambao yule mwanamke amepanda juu yake na kuutawala. Mwanamke huyo ni upapa, anayejulikana kama Babeli Mkuu, mama wa makahaba. Baada ya ishara kutambuliwa tunaweza kurejea hadi mwaka 1798; wakati katika historia ambapo Yohana alichukuliwa ili kupokea uwakilishi wa mwisho wa falme za unabii wa Biblia.

Tutashughulikia falme hizo na uwakilishi wao katika sura ya pili ya Danieli katika makala ijayo.

Kila taifa lililokuja kwenye jukwaa la matukio limeruhusiwa kuchukua nafasi yake duniani, ili ionekane kama lingetimiza kusudi la 'Mwangelizi na Mtakatifu.' Unabii umefuatilia kuibuka na kuanguka kwa falme kuu za dunia-Babeli, Umedi na Uajemi, Ugiriki, na Roma. Kwa kila moja kati ya hizi, kama ilivyo kwa mataifa yenye nguvu ndogo, historia ilijirudia. Kila ufalme ulikuwa na kipindi chake cha majaribu, ulishindwa, utukufu wake ukafifia, nguvu zake zikaondoka, na nafasi yake ikachukuliwa na mwingine.

"Ingawa mataifa yalizikataa kanuni za Mungu, na katika kukataa huku yakajiletea maangamizi yao wenyewe, bado ilidhihirika kwamba kusudi la Kimungu linalotawala juu ya yote lilikuwa likifanya kazi kupitia harakati zao zote." Elimu, 177.